

Seimo nariui, Sveikatos apsaugos ministrui, projekto
rengėjui Aurelijui Verygai, el. paštas
aurelijus.veryga@sam.lt; ministerija@sam.lt

2019-08-20

Nr. 7-30

Nr.

LR Vyriausybei, el. paštas LRVkanceliarija@lr.lt

LRS Sveikatos reikalų komitetui, el. paštas
sveikrkt@lrs.lt

Dėl Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo Nr. I-1143 2, 17, 26 straipsnių pakeitimo bei 15(1) straipsniu papildymo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-3603

Lietuvos prekybos įmonių asociacija, susipažino su Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo Nr. I-1143 („Įstatymas“) 2, 17, 26 straipsnių pakeitimo bei 15(1) straipsniu papildymo įstatymo projektu Nr. XIIIIP-3603 („Projektas“) ir teikia dėl Projekto savo poziciją.

Projekto 2 straipsnyje siūloma Įstatymą papildyti 15¹ straipsniu, nustatančiu draudimą mažmeninės prekybos vietose viešai eksponuoti (demonstruoti) tabako gaminius, su tabako gaminiais susijusius gaminius ir įrenginius, skirtus šiems gaminiams vartoti. Projekto aiškinamajame rašte nurodyta, jog siūlomo draudimo tikslas - mažinti tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių prieinamumą, apsaugoti nuo rūkymo vaikus, kiek įmanoma pavėlinti amžių, kuomet jauni žmonės pradeda rūkyti, palaikyti norinčius mesti ir metusius rūkyti asmenis, taip pat mažinti rūkymo patrauklumą, mažinti priklausomybę nuo tabako ir tabako sukeltą žalą sveikatai.

Pritardami keliamiems tikslams, vis gi abejojame dėl pasirinktos priemonės veiksmingumo ir pateikiame savo argumentus. Jei vis tik ši priemonė būtų įgyvendinama, teikiame pasiūlymą dėl jos įgyvendinimo terminų, taip pat – įgyvendinimo tvarkos.

1. Dėl draudimo mažmeninės prekybos vietose viešai eksponuoti (demonstruoti) tabako gaminius, su tabako gaminiais susijusius gaminius ir įrenginius, skirtus šiems gaminiams vartoti įvedimo tikslingumo

LPĮA žiniomis, nėra mokslinių tyrimų, patvirtinančių, jog draudimas eksponuoti tabako gaminius reikšmingai įtakotų suaugusiųjų ar paauglių rūkymo įpročius. Europos Komisijos remiama studija dėl draudimo eksponuoti tabako gaminius įgyvendinimo Airijoje, Norvegijoje, Suomijoje ir Jungtinėje Karalystėje¹ atskleidė, kad, įvedus draudimą, tiek vieno apsipirkimo metu nuperkamų tabako gaminių kiekis, tiek nacionaliniu mastu nuperkamų tabako gaminių kiekis nesumažėjo. Airijoje (kuri pirmoji tarp ES šalių įvedė draudimą eksponuoti tabako gaminius) 2009 metais atliktas rūkymo paplitimo tarp jaunimo

¹ http://www.who.int/fctc/publications/best_practices_art13_whofctc.pdf
www.lpia.lt

tyrimas parodė, kad *įvestas draudimas eksponuoti tabako gaminius nesumažino rūkymo paplitimo tarp jaunimo*.

Vertinant šiuo metu Įstatymu nustatytą teisinį reguliavimą, teigtina, jog, Lietuva jau yra iš esmės įgyvendinusi visas PSO Tabako kontrolės pagrindų konvencijos 13 straipsnyje numatytas tabako reklamos, pardavimo skatinimo ir rėmimo ribojimo priemones, o Įstatymas būtų vienas griežčiausių tarp Europos Sąjungos šalių.

Įvertinant išdėstytus argumentus, manome, kad *draudimo eksponuoti tabako gaminius įvedimas yra perteklinis*.

2. Dėl Projekte numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo

Teisėkūroje pripažįstami tikslingumo, proporcingumo ir efektyvumo principai. Vadovaujantis jais, teisės akto projektas turi būti rengiamas ir teisės aktas priimamas tik tuo atveju, kai užsibrėžtų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis. Pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės turi sudaryti kuo mažesnę administracinę ir kitokią naštą, nevaržyti teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti. Rengiant teisės akto projektą turi būti įvertinamos visos galimos teisinio reguliavimo alternatyvos ir pasirenkama geriausia iš jų, taip pat teisės akte turi būti įtvirtinamos veiksmingiausiai ir ekonomiškiausiai teisinio reguliavimo tikslą leisiančios pasiekti teisinio reguliavimo priemonės. Vadovaujantis Teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsnio 1 dalimi, rengiant teisės akto, kuriuo iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas, projektą, *turi būti atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas*, kurio išsamumas turi būti proporcingas galimoms numatomo teisinio reguliavimo pasekmėms.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4¹ straipsnio 1 dalimi, kai teisės akto projektu nustatomas, keičiamas ar panaikinamas reguliavimas apriboja ūkio subjektų galimybes vykdyti ūkinę veiklą, riboja ūkio subjektų galimybes reklamuoti savo prekes ar pasirinkti jų pardavimo būdus, kitais atvejais, kai rengiamu teisės aktu numatomas teisinis reguliavimas gali paveikti konkurenciją, *teisės akto projekto rengėjas atlieka teisės akto projekto poveikio konkurencijai vertinimą*. Konkurencijos taryba savo rašte dėl Vyriausybės nutarimo projekto derinimo² akcentavo būtinumą atlikti numatomo teisinio reguliavimo poveikio konkurencijai vertinimą, ir jį rekomendavo atlikti taikant Konkurencijos tarybos parengtas „Sprendimų poveikio konkurencijai vertinimo gaires“.

Projekto aiškinamajame rašte nurodyta, jog dėl įvedamo tabako gaminių pardavimo tiesiogiai neprieinamu būdu reikalavimo verslo subjektai turėtų nepatirti didelių išlaidų. Mūsų vertinimu, *šis teiginys yra nepagrįstas* dėl toliau pateikiamų argumentų. Pirma, ne visais atvejais mažmeninės prekyboje vietose esanti prekybos tabako gaminiiais įranga gali būti pritaikyta naujam teisiniam reguliavimui. Draudimo demonstruoti tabako gaminius įgyvendinimas gali pareikalaus esančią įrangą keisti nauja, o tai pareikalaus investicijų, žmogiškųjų ir laiko sąnaudų. Antra, vertintinos galimos įrangos pritaikymo naujam teisiniam reguliavimui sąnaudos. Kadangi nebuvo atlikti sąnaudų, kurias patirtų prekybos įmonės, prisitaikydamos

² <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/e08c11f0b8dd11e982dae1db4290b1a9?jfwid=pi1a1w7m5>

prie tabako gaminių pardavimo tiesiogiai neprieinamu būdu, skaičiavimai, į šiuos klausimus galėtų atsakyti Projekto poveikio vertinimas.

Tabako gaminių pardavimas tiesiogiai neprieinamu būdu prekybos įmonėms sukeltų didelių nepatogumų. Be vienkartinį prisitaikymo investicijų bei darbuotojų apmokymo sąnaudų, žymiai pailgėtų tabako gaminių pardavimo, t.y. vieno pirkėjo aptarnavimo, operacijos. Mat, pirkėjas, nematydamas tabako gaminių, negalės kasininkui nurodyti jo buvimo vietos prekybos įrangoje. Atitinkamai, kasininkas, nematydamas tabako gaminių, gais laiką pirkėjo pageidaujamo gaminio paieškai. Pirkėjas, nematydamas viso tabako gaminių asortimento, gali reikalauti atidaryti (atidengti) prekybos įrangą, atskiras jos dalis. Visi šie procesai pailgins pirkėjų aptarnavimo operacijas, eilėje stovintys nerūkantys pirkėjai bus priversti stebėti visas šias užtruksiančias pardavimo operacijas, padidės eilės.

Kadangi draudimas eksponuoti tabako gaminius įvedimas iš esmės keičia prekybos tabako gaminiais teisinį reguliavimą, apriboja mažmeninės prekybos įmonių galimybes prekiauti tabako gaminiais, apriboja mažmeninės prekybos įmonių galimybes pasirinkti jų pardavimo būdus, neabejotinai gali paveikti konkurenciją, verslo subjektai dėl siūlomo draudimo patirtų didelių išlaidų, LPIA nuomone, *prieš priimant Projektą, turi būti įvertintas draudimo eksponuoti tabako gaminius galimas poveikis konkurencijai, verslo sąlygoms, administracinei naštai, tabako gaminių pardavimams, rūkymo paplitimui (ypač tarp jaunimo), šių priemonės proporcingumas deklaruojamiems teisinio reguliavimo tikslams.*

3. Dėl draudimo mažmeninės prekybos vietose viešai eksponuoti (demonstruoti) tabako gaminius įsigaliojimo

LPIA įsitikinimu, siūlomas draudimo mažmeninės prekybos vietose viešai eksponuoti (demonstruoti) tabako gaminius įsigaliojimo terminas - 2020 m. gegužės 1 d. - yra akivaizdžiai nepakankamas prekybos įmonėms, siekiant tinkamai pasirengti šio draudimo įgyvendinimui. Įvertinus laiką, objektyviai reikalingą Projekto derinimo, pateikimo, svarstymo ir priėmimo Seime procedūroms ir darant prielaidą, kad Projektas bus priimtas rudens sesijoje, matyti, kad *visa rinka turės per mažiau nei vienerius metus nuo Projekto priėmimo pasirengti šio draudimo įgyvendinimu.*

Visoje šalyje privalės būti pakeisti ar pritaikyti keliasdešimt tūkstančių prekybos tabako gaminiais įrangos vienetų. Prekybos įrangos pakeitimas ar pritaikymas prie naujo teisinio reguliavimo taps dideliu iššūkiu mažoms parduotuvėms. Naujo tipo prekybos įrangos (ar atitinkamai ją modifikuojančių įrenginių ir elementų) projektavimas, užsakymas, gamyba, pristatymas, sumontavimas, atsižvelgiant į bendrą visų prekybos įmonių ir viešojo maitinimo įmonių poreikius, pareikalaus itin didelių laiko resursų ir, mūsų skaičiavimais, *objektyviai negali būti įgyvendintas iki 2020 m. gegužės 1 d.*

Sprendžiant dėl draudimo mažmeninės prekybos vietose viešai eksponuoti (demonstruoti) tabako gaminius įsigaliojimo termino, atsižvelgtina į gerąją kitų Europos Sąjungos valstybių praktiką. Pavyzdžiui, Suomijoje, įvedant šį draudimą, buvo nustatytas 2 metų pasirengimo (įgyvendinimo) terminas, Jungtinėje Karalystėje - 2 metų terminas (o mažoms parduotuvėms – net 5 metų terminas), Estijoje – 1,5 metų nuo įstatymo priėmimo terminas.

Mūsų preliminariniu vertinimu, sklandus visos rinkos pasirengimas draudimui galėtų įvykti per 1,5 – 2 metų terminą nuo Projekto priėmimo.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus bei Teisėkūros pagrindų įstatymo 20 str. 4 d. įtvirtintą „dvejų datų taisyklę“, **siūlome atitinkamai pakeisti Projekto 5 straipsnį, numatant, kad Projektas įsigalioja 2021 m. gegužės 1 d.**

4. Dėl tabako gaminių, su tabako gaminiais susijusių gaminių, įrenginių, skirtų šiems gaminiams vartoti, kainos nurodymo

Įvedus draudimą mažmeninės prekybos vietose viešai eksponuoti (demonstruoti) tabako gaminius, būtina patikslinti Įstatymo 17 straipsnio 3 dalies 3 punkte įtvirtintą leistinos informacijos apie kainas apibūdinimą. Vadovaujantis Įstatymo 2 straipsnio 14 dalimi, tabako gaminių išorinė pakuotė apima ne vien vienetinius pakelius, bet ir vienetinių pakelių bloką (t.y. kelis vienetinius pakelius). Kainos nurodymo praktika, kai vartotojas nematys kelis vienetinius pakelius apimančios išorinės pakuotės, o matys tik kainą, kuri nėra aiškiai susieta su išorinėje pakuotėje esančių vienetinių pakelių kiekiu, gali būti laikoma klaidinančiu informacijos neatskleidimu Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo („NKVVDĮ“) 6 straipsnio prasme. Primintina, kad, vadovaujantis NKVVDĮ 6 straipsnio 3 dalies 3 punktu, galutinė produkto kaina laikoma esmine komercinio pasiūlymo informacija, taigi, nurodant kelis vienetinius pakelius apimančios išorinės pakuotės kainą, turi būti aiškiai nurodyta *kiek* vienetinių pakelių apima ta išorinė pakuotė, kurios kaina nurodoma. Kitaip tariant, pvz., parduodant 10 vienetinių pakelių bloką už 50 Eur kainą, turi būti leidžiama (ir siekiant išvengti vartotojų klaidinimo - būtina) nurodyti „10 pakelių kaina - 50 Eur“.

Atsižvelgiant į tai, **siūlome išdėstyti Įstatymo 17 straipsnio 3 dalies 3 punktą tokia redakcija:**

3) tabako gaminių, su tabako gaminiais susijusių gaminių, įrenginių, skirtų šiems gaminiams vartoti, vienetinio pakelio ar išorinės pakuotės, apimančios kelis vienetinius pakelius, kainas.

Pagarbiai

Vykdančioji direktorė

Rūta Vainienė